

“LEG MIJN BLAAS HET ZWIJGEN NIET OP”
PLAS-praktijken, PLAS-kennis en PLAS-
attitudes
van vrouwen

2005

Claeys Laurence

Baharak Bashar

Dit rapport is gelicentieerd onder de Creative Commons Attribution-Non Commercial-NoDivers Licentie

INHOUDSTAFEL

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanzet actie <i>Leg mijn blaas het zwijgen niet op</i> door Baharak Bashar	3
1.2	Doelstellingen van de actie.....	3
1.3	Het gratis damesurinoir op de Gentse Feesten	3
1.4	Een woord van dank.....	4
2	Over dit rapport.....	4
3	Respondentengroep	5
4	Vragenlijst	5
5	Analyse	5
6	Resultaten.....	6
6.1	Respondentengroep	6
6.2	Plasgedrag van vrouwen	7
6.2.1	Wat als je moet plassen tijdens een stadsbezoek?.....	7
6.2.2	Wildplassen: een vrouwenzaak?.....	9
6.3	Kennis en gebruik van publieke toiletten (in Gent)	11
6.2.3	De meest gekende toiletten van Gent	14
6.4	Attitudes van vrouwen ten opzichte van ongelijke toegang tot (gratis) plasmogelijkheden	14
6.5	Kennis van en houding ten opzichte van vrouwenurinoir	16
7	Besluit.....	17
8	Referenties.....	20
	Bijlage 1: flyer design-damesurinoir	211
	Bijlage 2: vragenlijst.....	232
	Bijlage 3: codering enquête.....	265

1 Inleiding

1.1 Aanzet actie *Leg mijn blaas het zwijgen niet op* door Baharak Bashar

De actie *Leg mijn blaas het zwijgen niet op* is voortgekomen uit een persoonlijke frustratie. Een frustratie die altijd latent aanwezig was, maar zich pas na de vernederende, dreigende waarschuwing van twee politieagenten voor het wildplassen tijdens de Gentse feesten 2004, heeft omgezet in een constructieve kritiek en vervolgens actie. Door middel van een petitie, gelanceerd voor het eerst op 11 november 2004 op de Vrouwendag in Hasselt, ben ik op zoek gegaan naar medestand(st)ers, met een eenvoudige logische claim "Het recht op gratis plassen, óók voor vrouwen". Al op de eerste dag van de petitieactie bleek dat er een gevoelige snaar werd aangeraakt. Onmiddellijk werd ik geconfronteerd met enthousiaste en tegelijk ontmoedigde reacties, van respectievelijk medestand(st)ers en activistes die zich hieromtrent in het verleden al ingezet hadden of momenteel nog inzetten. Ook moest ik kritiek, sceptische, cynische, sarcastische reacties van een zéér kleine groep van mensen (vooral vrouwen) incasseren. Door het onverwacht succes van de actie is alles in een stroomversnelling gekomen en werd het idee om op de Gentse feesten een soort damesurinoir aan te bieden geboren. Zo ben ik op zoek gegaan naar mensen die me konden helpen om het idee te realiseren. Ettelijke uren heb ik gespendeerd om de juiste mensen te vinden, te motiveren en soms te overtuigen van het nut van zo'n actie op de Gentse feesten. Het zou misschien erg gek klinken als ik u laat weten dat ik zelfs, naar het einde toe, rusteloze nachten heb doorgestaan. Om een lang verhaal kort te maken, zonder de sympathie en inzet van alle mensen die ik hierover heb benaderd, was dit project als een geschrift op een ijsblok.

1.2 Doelstellingen van de actie

De doelstellingen van de actie zijn:

- 1) een aanzet geven tot een alternatieve kijk op toiletten, meer specifiek damestoiletten, en het introduceren van een alternatief concept, nl. een soort damesurinoir;
- 2) aandacht vragen voor de problematiek rond het plassen, vooral wat betreft de vrouwenplas, tijdens grote festivals zoals de Gentse feesten;
- 3) doorbreken van het taboe rond het beeld van een urinerende dame in een semi-gesloten ruimte;
- 4) peilen naar het plasgedrag, de plaskennis en -praktijken van dames aan de hand van een enquête;
- 5) het feestende publiek zo ruim mogelijk sensibiliseren door te flyeren en handtekeningen te verzamelen.

Om deze doelstellingen te realiseren werd aan een concept gedacht, dat praktisch, uitvoerbaar (rekeninghoudend met de beperkte middelen die er voorhanden waren), luchtig en kritisch was: de actie van het gratis vrouwenurinoir op de Gentse Feesten zou tot stand komen. In bijlage 1 wordt de folder bijgevoegd waar meer informatie over de volledige actie beschreven staat.

1.3 Het gratis damesurinoir op de Gentse Feesten

Het damesurinoir werd acht dagen, vanaf de 16de juli t.e.m. de 23ste juli, vanaf 15h00 tot en met 22h00 opengehouden om de feestende dames tegemoet te komen. De actie werd niet tot het einde van de Gentse Feesten volgehouden omdat het weer de laatste twee dagen zeer wisselvallig was en het urinoir niet bestand was tegen de regen.

Het damesurinoir heeft tijdens de acht dagen opening op de Gentse feesten veel aan ruchtbaarheid gewonnen. Met een gemiddeld bezoek van 200 vrouwen en kinderen per dag heeft het urinoir in totaal 1600 feestgangers gelukkig gemaakt. De betaal-wc's zijn op die manier minimum €640 (0.40€/beurt/persoon) en maximum €800 (0.50€/beurt/persoon) mislopen. De vaste klanten waren meestal de vrijwilligers van Oxfam, Duim voor Congo, Amnesty Internationaal, etcetera. Aan die groep mensen heeft het gratis urinoir écht haar dienst bewezen. *“Kunt u zich voorstellen dat vrijwilligerswerk op de Gentse feesten je tientallen euro's kost voor enkel en alleen toiletbezoek?”* merkte een urinoirbezoekster, die aan vrijwilligerswerk deed, verontwaardigd op.

1.4 Een woord van dank

Ten slotte zou dit project nooit mogelijk geweest zijn zonder de financiële steun van Pirus vzw (de vice-voorzitter, C. De Baets) en Urobel vzw (de voorzitter R. Pieters); het creatieve ontwerp van V. De Vis, de ingenieuze ideeën van de medewerksters van De wereld van Kina, P. Delrue, M. Delrue; logistieke steun van een tal van vrijwilligers als D. Vanlerberghe, P. Delrue, M. Delrue, B. Bashar, F. Gysel, K. Brantegem, R. Cammaer en alle andere vrijwilligers die me geholpen hebben bij het realiseren en het openhouden van het damesurinoir tijdens de Gentse feesten. Speciale dank gaat naar: Trefpunt vzw voor de standplaats, L. Claeys voor het verwerken van de resultaten van de afgenomen enquêtes, de morele steun van de voorzitter van de werkgroep publiek sanitair, Ph. De Roo, de communicatiecoördinator van Stad Gent, C. Degeest voor het advies voor het bijwerken van de flyers, R. Holemans en T. Goedmaeker voor het ontwerp en onderhoud van de website, de drukkerij Drukke voor het sponsoren van de t-shirts die de vrijwilligers tijdens de Gentse feesten droegen, A. Nollet die de voor de kritische, ludieke tekening op de T-shirts heeft gezorgd.

2 Over dit rapport

Het ondervragen van bezoeksters van de Gentse Feesten over hun plasgedrag en gebruik van publieke toiletten maakte onderdeel uit van de actie *Leg mijn blaas het zwijgen niet* op die doorging van de 16de tot de 23ste juli 2005 in de Bibliotheekstraat in Gent. Dit rapport is een neerslag van de verwerking van deze bevraging.

Tussen 15u 's middags en 20h30 's avonds werd de vragenlijst (zie bijlage 2) door vrijwillig(st)ers afgenomen van gebruiksters van het damesurinoir. Dit gebeurde ofwel voor, ofwel na het gebruik van het urinoir. Een beperkt aantal niet-gebruik(st)ers werden ondervraagd. Dit waren vooral personen die aan het wachten waren op hun plassende zus, dochter of vriendin en enkele voorbijgangsters die hun sympathie aan de actie kwamen betuigen door het ondertekenen van de petitie. Na 20h30 werden geen vragenlijsten afgenomen. Het urinoir werd dan wel veel intensiever gebruikt, maar het doorsnee feestend publiek had al een glaasje op, wat het bevragen bemoeilijkte.

Voor het starten met het afnemen van de vragenlijst werd elke enquêteur/enquêtrice gebriefd door de organisatrice van de actie. Elke enquêteur/enquêtrice kreeg op voorhand dezelfde informatie en richtlijnen mee met betrekking tot deze actie.

Het afnemen van een vragenlijst duurde gemiddeld 5 minuten. In totaal werd er gedurende ongeveer 40 uren vragenlijsten afgenomen. Dit gebeurde allemaal op vrijwillige basis. In totaal hebben er 25 vrijwilligers ingestaan voor het inzamelen van handtekeningen en enquêtes gedurende 8 dagen.

Doordat de organisatrice van de actie alle dagen aanwezig was tijdens de actie en ook zelf vragenlijsten afnam, worden bij de bevindingen ook een aantal kanttekeningen gemaakt die niet uit de kwantitatieve data naar voor kwamen, maar uit persoonlijke gesprekken afgeleid werden. Deze annotaties komen verder in de tekst aan bod.

Zowel de kwantitatieve data, verzameld uit de vragenlijsten, als de kwalitatieve data, verzameld uit de persoonlijke gesprekken met de bezoekers van het damesurinoir worden in dit rapport weergegeven.

3 Respondentengroep

In het totaal werden 414 volledig ingevulde vragenlijsten verzameld. De respondentengroep bestaat uit vrouwen uit Gent, vrouwen uit andere steden of provincies, en zelfs enkelingen uit andere landen. De jongste respondente is 9 jaar, de oudste 79.

Voor bepaalde onderdelen van de analyse wordt enkel gekeken naar de antwoorden van de 174 vrouwen uit Gent die de vragenlijst invulden (42% van de respondenten woont in Gent). De inwonsters¹ van volgende gemeenten werden als inwonster van Gent gedefinieerd in deze analyse:

- 9000 Gent
- 9051 Afsnee
- 9031 Drongen
- 9050 Gentbrugge
- 9050 Ledeberg
- 9030 Mariakerke
- 9041 Oostakker
- 9040 St-Amandsberg
- 9051 St-Denijs-Westrem
- 9032 Wondelgem
- 9052 Zwijnaarde

4 Vragenlijst

De vragenlijst bestond uit 12 vragen (welke becommentarieerd zijn in voetnoten in bijlage 2). Een aantal vragen uit de vragenlijst werden niet opgenomen in de verwerking van de vragenlijst en in de analyse omdat ze bij nader inzien niet op de juiste wijze gesteld waren². Hierbij denken we aan de vragen die suggestief waren, vragen die niet éénduidig waren en vragen die te complex waren.

In totaal werden uit de vragenlijst 34 relevante variabelen gedistilleerd die opgenomen werden in de verwerking en de analyse.

5 Analyse

De verzamelde vragenlijsten werden eerst gecodeerd (bijlage 3) en daarna ingevoegd in het statistische verwerkingsprogramma SPSS. Het inbrengen van de data werd uitgevoerd door twee vrijwilligsters. Zij stonden tijdens de data-invoer met elkaar in contact om bij uitzonderingen steeds identieke beslissingen te nemen met als doel het coderen eenduidig te houden.

¹ De persoon moest niet gedomicilieerd zijn in Gent om tot deze groep te behoren, ze moest de meeste van haar tijd doorbrengen op deze locatie.

² De vragenlijst werd opgesteld met veel kennis over het onderwerp maar beperkte kennis over het opstellen van vragenlijsten. Pas voor de verwerking en analyse van de data werd beroep gedaan op vakkennis m.b.t. vragenlijsten en sociologisch onderzoek.

6 Resultaten

De belangrijkste resultaten van het onderzoek worden hieronder weergegeven. Eerst wordt er een algemene informatie geschetst over de woonplaats en de leeftijd van respondentengroep die enkel uit vrouwen bestaat.

Daarna wordt vervolgens ingegaan op de plaspraktijken, kennis over publieke plas-gelegenheden en plasattitudes van vrouwen.

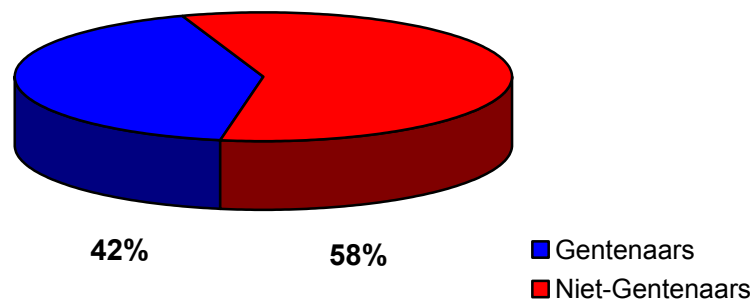
6.1 Respondentengroep

In **tabel 1** en **figuur 1** wordt de totale respondentengroep (N=414), ingedeeld naar al dan niet inwoner van Gent, weergegeven. 58% van de respondenten (N=240) was niet afkomstig uit Gent, 42% (N=174) was wel afkomstig uit (Groot) Gent. Dit lijkt ons een eerder correcte verdeling van het publiek van de Gentse Feesten in haar algemeenheid.

Inwoner van (Groot) Gent	Frequenties	Percentages
neen	240	58.0
ja	174	42.0
Totaal	414	100.0

Tabel 1: Verdeling van respondentengroep naar woonplaats

Figuur 1: Verdeling van de respondentengroep naar woonplaats

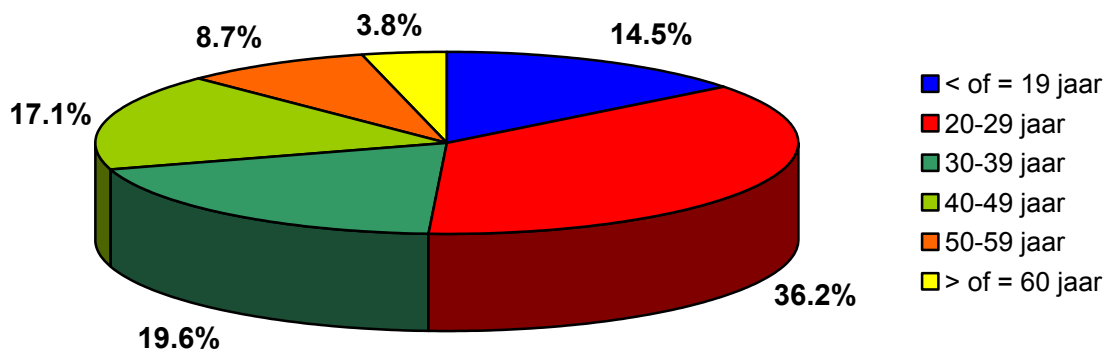

In **tabel 2** en **figuur 2** wordt de leeftijdsverdeling van de respondentengroep weergegeven. We zien een duidelijke oververtegenwoordiging van de leeftijdsgroep 20-29 jarigen (36,2% van de respondenten) en een ondervertegenwoordiging van de leeftijdsgroep +60-jarigen (3,8% van de respondenten). Algemeen lijkt deze respondentengroep ons een goede weergave te zijn van de bezoek(st)ers van de Gentse Feesten in de Bibliotheekstraat (tussen 15u en 20h30u). Maar het zou interessant zijn om deze cijfers naast de algemene bezoekersgegevens van de Gentse Feesten te plaatsen.

Leeftijdscategorie	Frequenties	Percentages	Cumulatief Percentage
≤19	60	14.5	14.5
20-29	150	36.2	50.7
30-39	81	19.6	70.3
40-49	71	17.1	87.4
50-59	36	8.7	96.1
≥60	16	3.8	100.0
Totaal	414	100.0	

Tabel 2: Verdeling van respondentengroep naar leeftijd

Figuur 2: Verdeling van de respondenten naar leeftijd

Enkel het opnemen van de achtergrondvariabelen woonplaats en leeftijd was een bewuste keuze tijdens het opstellen van de vragenlijst. Dit om de drempel zo laag mogelijk te houden. Vragen naar opleidingsniveau en/of inkomensniveau zouden interessant kunnen zijn voor de analyse, maar werden hier doelbewust niet in opgenomen. Andere redenen hiervoor waren: 1) de tijdsduur van de enquête moest beperkt blijven rekening houdend met de feeststemming van de respondenten, 2) er waren onvoldoende enquêteurs/enquêtrices voor het afnemen van een gedetailleerde enquête.

6.2 Plasgedrag van vrouwen

Wat doen vrouwen als ze moeten plassen, en er geen urinoir/toilet is in de buurt? Is wildplassen vrouwen vreemd, of is het een "normale" praktijk? Dit zijn de centrale thema's die in dit hoofdstuk besproken worden.

6.2.1 *Wat als je moet plassen tijdens een stadsbezoek?*

410 van de 414 ondervraagde vrouwen geeft aan wel eens te moeten plassen als ze in de stad³ zijn. Daarvoor hebben ze verschillende oplossingen voorhanden. Naar deze oplossingen werd gepeild. Op de vraag "Wat doet u indien u naar het toilet moet in stad?" mochten de

³ Onder 'stad' wordt hier niet enkel Gent, maar alle steden verstaan.

respondenten meerdere antwoorden geven. In de hieronder staande tabellen (3a – 3f) en figuur 3 worden er percentages van de verschillende antwoorden weergegeven.

Publieke WC	Frequenties	Percentages	WC in Café's	Frequenties	Percentages
neen	303	73.9	Neen	93	22.7
ja	107	26.1	Ja	317	77.3
Totaal	414	100.0	Totaal	410	100.0

Tabel 3a: Verdeling naar het gebruik van publieke toiletten

Tabel 3b: Verdeling naar het gebruik van de toiletten in café's

Wildplassen	Frequenties	Percentages	Naar huis	Frequenties	Percentages
neen	256	62.4	neen	319	77.8
ja	154	37.6	ja	91	22.2
Totaal	410	100.0	Totaal	410	100.0

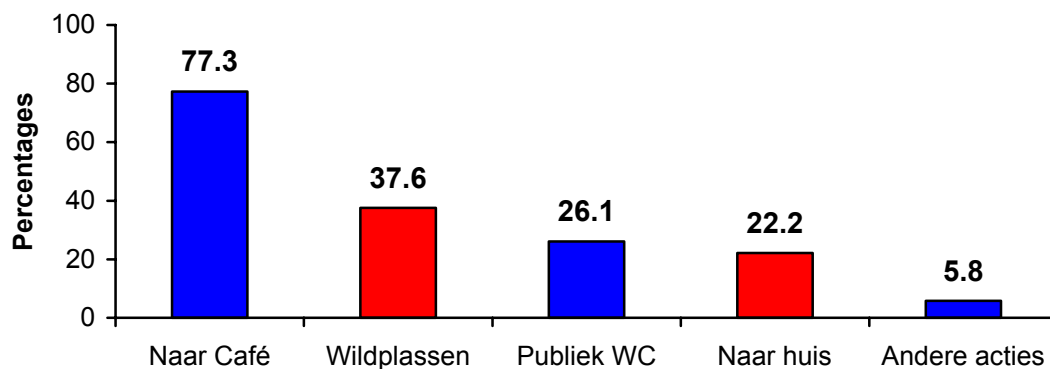
Tabel 3c: Verdeling naar het gaan wildplassen

Tabel 3d: Verdeling naar de terugkeer naar huis

Andere acties	Frequenties	Percentages
neen	386	94.1
ja	24	5.8
Totaal	410	100.0

Tabel 3f: Verdeling naar het zoeken naar andere oplossingen

Figuur 3: Wat doen vrouwen indien ze tijdens hun stadsbezoek moeten plassen?

Als vrouwen in de stad op zoek gaan naar een toilet, komen ze -in dalende volgorde van belang- op volgende locaties terecht:

- 77,3% van de respondenten geeft aan een café binnen te stappen om naar het toilet te gaan (Tabel 3b).
- 37,6% van de respondenten geeft aan wild te plassen (Tabel 3f).
- 26,1% van de respondenten geeft aan gebruik te maken van publieke toiletten (Tabel 3a).
- 22,2% van de respondenten geeft aan terug te gaan naar huis (Tabel 3d).
- andere: 5,8% van de respondenten geeft aan een andere oplossing te hebben (Tabel 3f).

Onder de andere oplossingen werden er o.a. Mc Donalds, Hema, Quick, Lunchgarden, warenhuizen, winkels, hotels, aanbellen bij vrienden en kennissen en zelfs inhouden, vermeld.

Bij deze data kunnen we een aantal opmerkelijke vaststellingen doen:

- 1) Het opzoeken van een café scoort opmerkelijk hoog, het is – nog steeds - de meest gebruikte sanitaire stop bij een stadsbezoek. Het zou interessant zijn om te weten of vrouwen die in een café naar het toilet gaan dit – verplicht - koppelen aan het consumeren van een drankje of een hapje, of dat cafés open staan voor gratis toiletgebruik. Een tweede interessant gegeven hieromtrent zou zijn te weten hoeveel café gelegenheden een prijs aanrekenen voor het toiletgebruik. Jammer genoeg was het onmogelijk in het kader van dit onderzoek hier gedetailleerd naar te peilen.
- 2) De publieke toiletten zijn nog steeds niet sterk geïntegreerd in het plasgebeuren van vrouwen. Ook bij diepere bevraging over dit thema (zie punt 6.3) zien we dat de publieke plasgelegenheden vaak ongekend – en dan ook ongebruikt - zijn. Indien ze andere oplossingen opgaven werd dit gewoon genoteerd. Bij het coderen van de gegevens werd volgende definitie gehanteerd voor de publieke toiletten: toiletinfrastructuur in de parkeergarages, solitaire toiletgebouwtjes, toiletten in stedelijke gebouwen die door publiek (door vrouw en man) kunnen gebruikt worden (zoals dienstencentra, sporthallen, zwembaden) en toiletten in private gebouwen met openbaar karakter (bv. stations en shopping center). Quick, Hema, Mc Donalds, etcetera werden bij deze vraag niet als publiek toilet beschouwd.
- 3) Het wildplassen blijkt een frequent voorkomende oplossing te zijn. We veronderstellen dat dit niet enkel in stedelijke omgeving maar ook in landelijke omgeving frequent voorkomt (alook langs autostrades etc). Ook hier is het jammer dat er niet gedetailleerd gepeild is naar de wildplaspraktijken van vrouwen. Uit die informatie blijkt sowieso dat het wildplassen van dames altijd onderschat is geweest. Een van de oorzaken hiervan kan zijn dat die praktijk door dames minder zichtbaar gebeurt dan door heren.
- 4) Tenslotte is het feit dat 22,2% van de vrouwen aangeeft terug naar huis te gaan als ze moeten plassen een heel interessant gegeven. Dit wijst er volgens ons enerzijds op dat vrouwen geen goede plaats vinden om op hun gemak, in propere omstandigheden te plassen in de stad en ze dus hun stadsbezoek hiervoor onderbreken door terug naar huis te gaan. Anderzijds kan dit resultaat gezien worden als een grote beperking van de bewegingsvrijheid van vrouwen in de stad.

6.2.2 Wildplassen: een vrouwenzaak?

Omdat wel vaker ontkend wordt dat vrouwen wildplassen, werd in de vragenlijst expliciet gepeild naar het wildplasedrag van de respondenten.

Uit **tabel 4** en **figuur 4** blijkt dat bijna alle vrouwen jaarlijks wel eens wildplassen, maar we kunnen hierbinnen drie groepen onderscheiden.

Groep 1 Doet het alleen maar als het echt niet anders kan en de plasdrang zo hoog is dat het gewoon moet. 50% van de respondenten valt binnen deze groep (nooit of één keer). Hier dient wél opgemerkt te worden dat de dames die opgaven enkel in de natuur wild te plassen, tot deze groep behoren.

Groep 2 Deze groep van respondenten plast wild, maar beperkt (< 10 keer). 41% van de respondenten valt binnen deze groep. Deze groep gaf aan dat ze meerdere keren wildplassen, maar konden er geen exact cijfer op plakken. Bij het coderen van de antwoorden werd er bij conventie aangenomen dat deze groep niet meer dan 10 keer per jaar zou wildplassen.

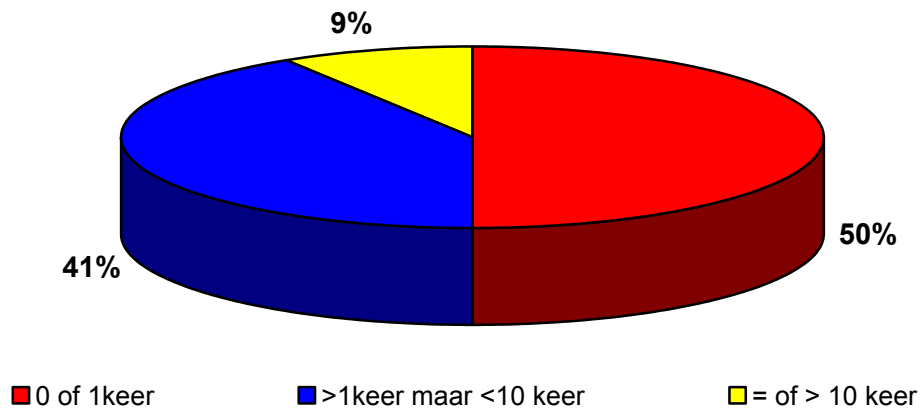
Groep 3 Deze groep plast regelmatig tot frequent wild. 8,8% van de respondenten valt binnen deze groep. Vrouwen plassen dus wild, en een beperkte groep vrouwen ziet

wildplassen zelf als een eerder normale manier om de plasdrang te bevredigen. Ze gaven vaak spontaan aan hoe vaak ze per jaar wildplassen.

Wildplassen (aantal keren/per jaar)	Frequenties	Percentages	Cumulatief Percentage
nooit of één keer	207	50.0	50.0
> 1 maar < 10 keer	170	41.1	91.1
≥ 10 keer	36	8.8	99.8
Niet ingevuld ⁴	1	0.2	100.0
Totaal	414	100.0	

Tabel 4: Aantal keren dat vrouwen wildplassen (per jaar)

Figuur 4 : Aantal keren dat vrouwen wildplassen per jaar

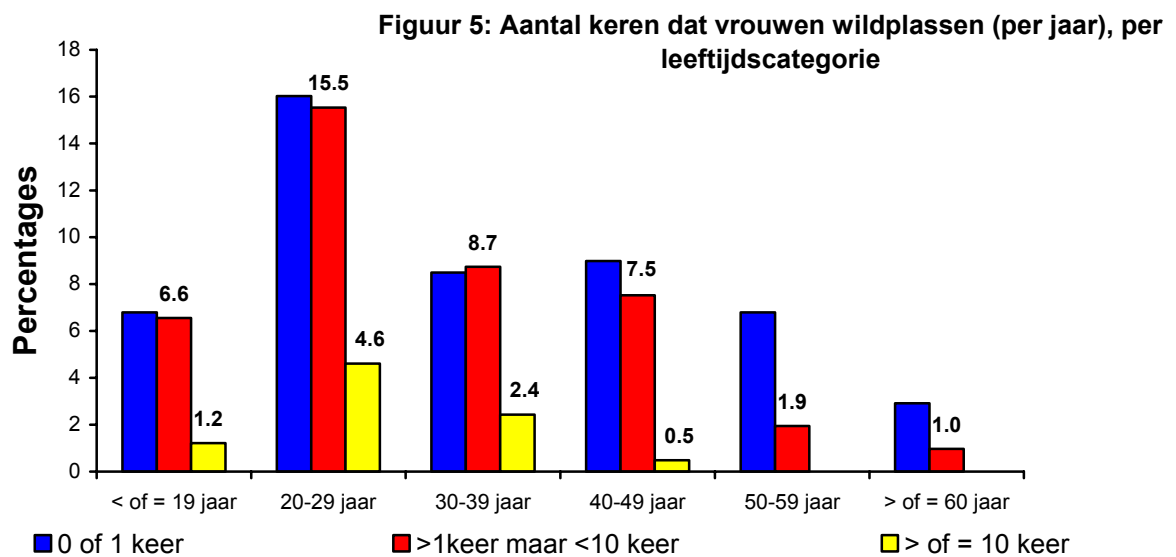

In **tabel 5** wordt het wildplassen bekeken per leeftijdsgroep. Omdat de steekproef niet representatief is, kunnen we geen significante verschillen vaststellen maar enkel tendensen schetsen. We zien dat de groep die nooit of één keer per jaar wildplast bestaat uit vrouwen uit alle leeftijdscategorieën. Ook de tweede groep, beperkte wildplassers, bestaat uit vrouwen van alle leeftijdscategorieën. Enkel in de groep frequente wildplassers zien we een overwicht van jonge vrouwen. Vrouwen tot 40 jaar behoren vaker tot de groep frequente wildplassers dan de andere leeftijdscategorieën. Dit zal gedeeltelijk te verklaren zijn door het feit dat deze vrouwen iets vaker naar festivals gaan en zich in het uitgaansleven begeven.

⁴ Niet opgenomen in het taartdiagram.

Leeftijdsgroep	Nooit of één keer	> 1 maar < 10 keer	≥ 10 keer	Niet ingevuld ⁵
≤19 jaar	28	27	5	0
20-29 jaar	66	64	19	0
30-39 jaar	35	36	10	0
40-49 jaar	37	31	2	1
50-59 jaar	28	8	0	0
≥60 jaar	12	3	0	0
Totaal	206	170	36	1

Tabel 5: Aantal keren dat vrouwen wildplassen (per jaar) per leeftijdscategorie

6.3 Kennis en gebruik van publieke toiletten (in Gent)

In dit hoofdstuk gaan we van nabij kijken naar de kennis en het gebruik van publieke toiletten door vrouwen. Gebruiken vrouwen publieke toiletten? En weten ze waar die zich bevinden in de stad?

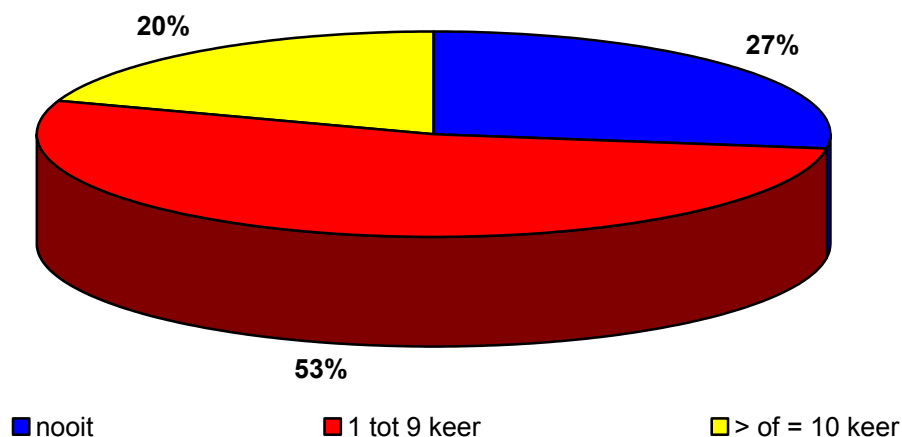
In **tabel 6** wordt voor de volledige respondentengroep gekeken hoe vaak ze publieke toiletten gebruiken. We zien dat het grootste deel van de respondenten jaarlijks wel eens gebruikt maakt van een publiek toilet. 72,7% geeft aan wel eens gebruik te maken van een publiek toilet, 27,3% geeft aan nooit gebruik te maken van een publiek toilet. Het grootste deel, namelijk 52,9%, van de respondenten geeft wel aan beperkt (< 10 keer/jaar) van de publieke toiletten gebruik te maken.

⁵ Idem.

Gebruik publieke wc's	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
nooit	113	27.3	27.3
1 tot <10 keer	219	52.9	80.2
≥10 maar <20 keer	43	10.4	90.6
≥20 maar <30 keer	8	1.9	92.5
≥30 maar <40 keer	7	1.7	94.2
≥40 maar <50 keer	1	.2	94.4
≥50 keer	23	5.6	100.0
Totaal	414	100.0	

Tabel 6: Gebruiksfrequentie van publieke toiletten (aantal keren/jaar)

Figuur 6: Gebruiksfrequentie van publieke toiletten (aantal keren/jaar)

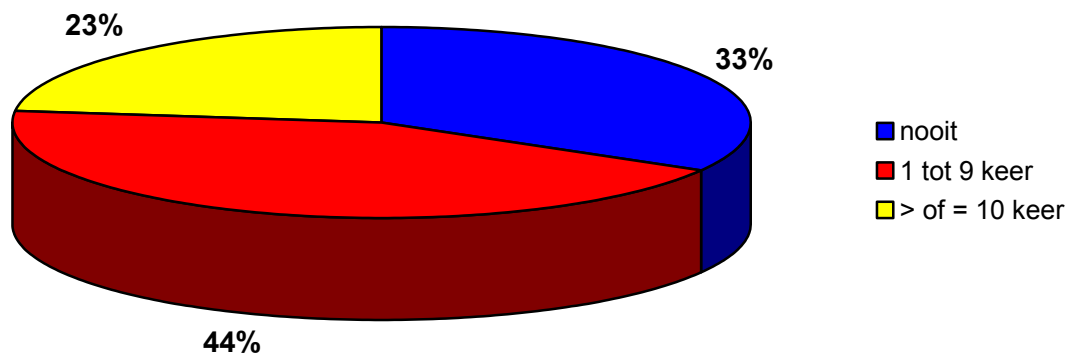

Voor dit onderzoek leek het ons interessant specifiek te kijken naar **het gebruik van publieke toiletten door Gentse vrouwen**. Hier zien we dezelfde tendens als bij de volledige respondentengroep. 66,7% van de vrouwen maakt gebruik van publieke toiletten, 33,3% maakt nooit gebruik van publieke toiletten. Ook hier gebruikt het grootste deel van de respondenten de publieke toiletten maar in beperkte mate, 43,3% doet dit minder dan 10 keer per jaar.

Gebruik publieke wc's	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
Nooit	58	33.3	33.3
1 tot <10 keer	76	43.7	77.0
≥10 maar <20 keer	23	13.2	90.2
≥20 maar <30 keer	4	2.3	92.5
≥30 maar <40 keer	3	1.7	94.3
≥50 keer	10	5.7	100.0
Totaal	174	100.0	

Tabel 7: Gebruiksfrequentie van publieke toiletten door Gentse vrouwen (per jaar)

Figuur 7: Gebruiksfrequentie van publieke toiletten door Gentse vrouwen (per jaar)

Van de subjectieve invulling van publieke toiletten gaan we nu over naar de objectieve invulling. We vroegen aan de **Gentse respondenten** welke publieke toiletten ze in Gent kenden. We lieten ze vrij opsommen welke ze kenden, maar codeerden achteraf enkel als publiek toilet wat effectief publieke toiletten zijn in Gent. Publiek toilet definieerden we als toiletinfrastructuur die door de overheid in het publieke leven wordt aangeboden. Dit kan in parkeergarages zijn, maar ook solitaire toiletgebouwtjes of toiletten in stedelijke gebouwen (zoals dienstencentra, sporthallen, zwembaden) en toiletten in private gebouwen met openbaar karakter (bv. stations en shopping centra). De klassieke urinoirs, Quick, Hema, Mc Donalds, Hema, etcetera werden in deze enquête niet als publiek toilet beschouwd. Toch werden deze laatste door meerdere respondenten vermeld als publiek toilet indien ze geen andere publieke toiletten kenden die aan de definitie van het publiek toilet voldeden. De frequentst vermelde publieke toiletten worden opgesomd in **tabel 9**.

Uit **tabel 8** blijkt dat het overgrote deel van de Gentse respondenten geen enkel publiek toilet in Gent kent (63,8%). Een beperkt deel van de respondenten kent 1 of 2 publieke toiletten (28,2%) en nog een kleiner deel kent meer dan 2 publieke toiletten (8%). Dat de publieke toiletten weinig bekend zijn bij de vrouwen uit Gent blijkt duidelijk uit deze tabel. Het valt hier op te merken dat er een discrepantie was tussen het antwoord op de vraag 'hoeveel publieke toiletten kent u' en de opsomming ervan die erna volgde. Meestal werd een hoger aantal publieke toiletten opgegeven dan er konden opgenoemd worden.

Aantal gekende publieke wc's in Gent	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
0	111	63.8	63.8
1	28	16.1	79.9
2	21	12.1	92.0
3	8	4.6	96.6
4	3	1.7	98.3
5	1	.6	98.9
6	0	.0	98.9
7	0	.0	98.9
8	1	.6	99.4
9	0	.0	99.4
10	1	.6	100.0
Totaal	174	100.0	100.0

Tabel 8: Aantal gekende publieke wc's in Gent, door Gentse vrouwen

6.2.3 De meest gekende toiletten van Gent

De Gentse vrouwen die beweerden één of meer publieke toiletten te kennen in Gent vernoemden samen 21 verschillende publieke toiletten. Dit komt neer op 22% van het totaal aantal aanwezige publieke toiletten in Gent (volgens de inventarislijst van werkgroep sanitair zijn dat er 94 (2005)). Het meest frequent vermelde publieke toilet is dat in het Station Gent Sint-Pieters. Merkwaardig is dat de publieke toiletten in de ondergrondse parkings, met uitzondering Parking Zuid, amper vermeld worden. Daarnaast geeft 2,3% van de Gentse respondenten (N=4) aan enkel mannenurinoirs te kennen en geen enkel toilet waar zijzelf kunnen plassen.

Publieke toilet	Frequentie	Percentage
Station Sint-Pieters	24	13.8
Parking Zuid	15	8.6
Bibliotheek	14	8.0
Vleeshuis	12	6.9
Raadselder	7	4.0
Shopping center Zuid	6	3.4
Vrijdagsmarkt	5	2.9
St-Michielsparking	3	1.7
Kouter	3	1.7
Station Dampoort	2	1.1
Andere ⁶	12	6.9

Tabel 9: Gekendheid van publieke toiletten in Gent, door Gentse vrouwen

6.4 Attitudes van vrouwen ten opzichte van ongelijke toegang tot (gratis) plasmogelijkheden

Wat vinden vrouwen nu eigenlijk van de aangeboden mogelijkheden tot plassen. Vinden ze het een evidentie dat ze hun eigen plasgelegenheden moeten zoeken of creëren? Vinden ze het normaal dat er in Gent 45 gratis plasgelegenheden zijn voor mannen, maar veel minder voor

⁶ Ziekenhuis, ziekenfonds, universiteitsgebouwen, VDAB, kerkhoven, musea, politie, scholen, stad- en provinciehuizen, post, zwembaden.

vrouwen? Wat is hun houding en waardeoordeel hierover? Dit wordt in dit onderdeel van de analyse bekeken. Eerst wordt specifiek naar de houding van de Gentse vrouwen gekeken om daarna in te gaan op een aantal attitudes waarbij de hele respondentengroep betrokken wordt.

Voldoende publieke toiletten?	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
neen	170	97.7	97.7
ja	4	2.3	100.0
Totaal	174	100.0	

Tabel 10: Mening over de aanwezige publieke toiletten in Gent, door Gentse vrouwen

Uit **tabel 10** blijkt dat een overgroot deel van de Gentse respondenten vindt dat er onvoldoende publieke toiletten zijn in Gent (97,7%). Dit hoog percentage hangt zeker samen met de ongekendheid van de aanwezige publieke toiletten, maar wijst ook op een sterke ontevredenheid over de aangeboden plasaccommodaties. Slechts 2,3% van de Gentse vrouwen is tevreden over de aanwezige plasaccommodatie. We kunnen hier duidelijk spreken over een situatie die onbevredigend is voor bijna alle ondervraagde vrouwen uit Gent.

Discriminerend t.o.v. mannen?	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
Neen	9	5.2	5.2
Ja	165	94.8	100.0
Totaal	174	100.0	

Tabel 11: Ervaren van discriminatie t.o.v. mannen m.b.t. aangeboden sanitair, door Gentse vrouwen

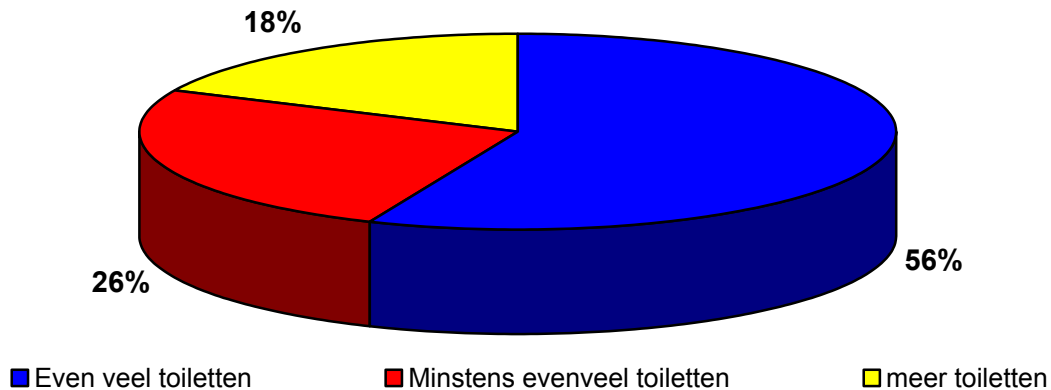
94,8% van de ondervraagde Gentse vrouwen geven ook aan het discriminerend te vinden dat er sterk geïnvesteerd wordt in gratis sanitair voor mannen en in veel mindere mate voor vrouwen. Ze durven **zelfs** zeggen dat het een vorm van discriminatie van vrouwen is (**tabel 11**).

Hoeveel recht hebben vrouwen op evenveel sanitaire voorzieningen als mannen?	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
evenveel recht	97	55.7	55.7
minstens evenveel recht	44	25.3	81.0
meer recht	31	17.8	98.9
niet ingevuld	2	1.1	100.0
Totaal	174	100.0	

Tabel 12: Hoeveel recht vinden vrouwen dat ze hebben op evenveel sanitaire voorzieningen als mannen, door Gentse vrouwen

Ten slotte vindt 55,7% van de Gentse respondenten dat vrouwen evenveel recht hebben op evenveel sanitaire voorzieningen als mannen. 25,3% vindt dat vrouwen minstens evenveel recht hebben en 17,8% vindt zelfs dat vrouwen recht hebben op méér sanitaire voorzieningen (**tabel 12**). Hierbij werd onder meer verwezen naar het feit dat vrouwen menstrueren, en vooral naar zwangere en oudere vrouwen die frequenter moeten plassen of meer problemen hebben met het ophouden van hun plas.

Figuur 12: Mening van Gentenaars over het hoeveelheid recht op sanitaire voorzieningen voor vrouwen t.o.v. mannen

Als we terug kijken naar de mening van alle respondenten over specifieke situaties zoals volksfeesten en festivals (**tabel 13**), waar de Gentse Feesten toe behoren, dan zien we dat vrouwen ook daar vinden dat ze meer plasrechten zouden moeten hebben. 95,2% van de respondenten antwoordde bevestigend op de volgende stelling *“als heren gratis mogen plassen, moet dat ook kunnen voor vrouwen, kinderen en mensen met een handicap”*.

Vrouwen ook gratis plassen?	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
neen	19	4.6	4.6
ja	394	95.2	99.8
niet ingevuld	1	.2	100.0
Totaal	414	100.0	

Tabel 13: Vrouwen moeten ook gratis kunnen plassen

De 4,6% van de respondenten die met die stelling niet akkoord gaat, vindt dat de toiletten voor iedereen moeten betalend zijn, dus ook de urinoirs voor heren.

Dat vrouwen vinden dat ze recht hebben op evenveel sanitaire voorzieningen als mannen en dat ze de huidige situatie discriminerend vinden staat met deze verschillende gegevens buiten kijf.

6.5 Kennis van en houding ten opzichte van vrouwenurinoir

In het laatste deel van dit rapport gaan we in op de kennis van en de houding van vrouwen tegenover vrouwenurinoirs. Een vrouwenurinoir is een accommodatie waar vrouwen enkel kunnen plassen.

Uit **tabel 14** blijkt dat de meeste vrouwen (77,1%) Lady P. niet kennen. Lady P. is een soort damesurinoir, ontworpen door Marian Loth, die in 1998 door Sfinx op de markt is gebracht en in 2005 uit de productie werd genomen wegens ondermaatse vraag naar het product.

Zou de onbekendheid van het product die uit deze cijfers blijkt één van de mogelijke verklaringen kunnen zijn voor de “mislukking” en het wangebruik van het product?

Kennis van Lady P.	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
neen	319	77.1	77.1
ja	93	22.5	99.5
niet ingevuld	2	.5	100.0
Totaal	414	100.0	

Tabel 14: Kennis van vrouwenurinoir Lady P.

Uit **tabel 15** blijkt dat het overgrote deel van de respondenten (98,8%) aangeeft gebruik te willen maken van vrouwenurinoirs als ze aangeboden worden op festivals en volksfeesten. Deze data zijn vertekend omdat de meeste respondenten ook effectief gebruik gemaakt hebben van het urinoir dat tijdens de Gentse Feesten aangeboden werd. Maar als we kijken naar de hoeveelheid (minimum 1500) vrouwen, onder meer vrijwilligersters, straatartiesten en feestgangers, die we een plezier hebben gedaan met een gratis plas op de Gentse Feesten en dit naast deze cijfers leggen, dan kunnen we toch besluiten dat gratis damesurinoirs gewenste accommodatie zijn op de Gentse Feesten.

Zou u gebruik maken van damesurinoir?	Frequentie	Percentage	Cumulatief Percentage
neen	5	1.2	1.2
ja	409	98.8	100.0
Totaal	414	100.0	

Tabel 15: Mate waarin gebruik zou worden gemaakt van damesurinoir op festivals en volksfeesten

7 Besluit

Dit onderzoek heeft ongetwijfeld, ondanks de beperkte middelen en de specifieke moeilijkheidsgraad van het onderwerp (onder meer het taboe dat op dit thema ligt), een aantal interessante resultaten opgeleverd. Dat de gevoerde actie, behalve een gevoelige snaar te raken, ook een actie is die een onrechtvaardigheid aankaart die zeer veel vrouwen ervaren als zijnde discriminerend, blijkt uit het onderzoek.

Dit onderzoek is ook op andere vlakken interessant. Er wordt namelijk voor het eerst gepeild naar het plasgedrag van de vrouwen in de publieke ruimten, naar hun kennis over en hun gebruik van de publieke toiletten en hun houding ten opzichte van ongelijke toegang tot gratis plasmogelijkheden, alsook naar hun kennis en houding ten opzichte van andere alternatieven zoals het damesurinoir tijdens grote festivals.

De resultaten bevestigen een aantal veronderstellingen waarop de actie gebaseerd is terwijl ook een aantal misvattingen ondermijnd worden. Dit verslag hoopt dan ook een startsein te zijn naar meer onderzoek en aandacht voor de plasactiviteiten, -kennis en -attitudes van vrouwen.

Ongeveer 42% van de 414 respondenten waren uit Groot Gent afkomstig. Bij deze groep hoorden zowel dames die in Groot Gent woonachtig zijn als studenten die een groot deel van hun tijd, als studente in Gent doorbrengen. Bijna alle leeftijdsgroepen zijn in dit onderzoek betrokken, maar de twintigers met 36,2% vertegenwoordigen de grootste groep van de respondenten wat een goede weergave is van de bezoek(st)ers van de Gentse feesten.

Bij het peilen naar het plasgedrag van dames, bleek duidelijk dat een overgrote meerderheid (77,3%) van dames, bij hun zoektocht naar een toilet in stad, een café binnenstappen. In dit

verband zou het erg interessant zijn, verder te peilen naar: 1) hoe verplicht dames zich voelen om eerst te consumeren voor ze het sanitair in het café's gebruiken, 2) hoe café eigenaars staan tegenover het feit dat hun sanitaire accommodatie door niet-consumenten gebruikt wordt en of ze daar al dan niet geld voor vragen.

Uit persoonlijke ervaringen durven we stellen dat veel horecazaken die zich in druk bezochte plaatsen bevinden, ofwel een toiletbezoek voor de niet-consumenten weigeren of geld vragen. Er zijn zelfs horecazaken, die consumerende klanten durven geld te vragen voor hun toiletgebruik. Dat doet zich vaak voor tijdens de volksfeesten en stadsfestivals à la Gentse feesten, maar ook in het dagelijkse leven. Zo'n situaties bestempelen we als misbruik en we dringen dan ook aan op meer regelgeving hieromtrent, van de bestaande willekeur zijn namelijk vooral vrouwen de dupe.

Amper 26% geeft aan bestaande publieke toiletten te gebruiken. Dit lage percentage kan wijzen op verschillende aspecten: het beperkte aanbod of zelfs aanwezigheid van de publieke toiletten en de (soms terechte) vooroordelen ten opzichte van publieke toiletten als vuile en/of onveilige hoeken in stad, alsook de beperkte zichtbaarheid.

Een niet onbelangrijk percentage, namelijk 22,2% van de vrouwen, kiest er voor terug naar huis te keren om naar het toilet te gaan. Hier kunnen verschillende oorzaken voor zijn waar we in dit onderzoek niet naar gepeild hebben. Wat we daaruit kunnen besluiten is dat er inderdaad sprake is van de beperking van de bewegingsvrijheid van vrouwen in de stad. Hier willen we dan ook wijzen naar de locaties in Gent (Nieuwe wandeling, Watersportbaan etcetera) waar er inderdaad enkel urinoirs voor mannen aanwezig zijn. Wat doet de groep vrouwen die zich op zo'n plaatsen bevindt en moet plassen? Kiezen ze om terug naar huis te gaan, zich in te houden of plassen ze misschien wild?

Inderdaad, 37,6% van de vrouwen geeft zonder blikken en blozen aan dat ze wildplassen. Dat is verrassend meer dan dat er vaak gedacht en beweerd wordt. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat de vrouwen zich goed weten te verbergen. Deze misvatting heeft er hoogstwaarschijnlijk voor gezorgd dat er steeds in herenurinoirs geïnvesteerd werd en niet, of veel minder in vrouwentoiletten. De frequent (> 10 keer/jaar) wildplassende dames zijn vooral twintigers, gevolgd door de dertigers. Respectievelijk 4.6% en 2.4% van deze groepen geeft aan frequent wild te plassen.

Kunnen we hieruit besluiten dat de stank van urine die in de afgelegen hoekjes en steegjes hangt, niet enkel van mannen is maar ook van vrouwen? Welke oplossingen zijn er dan voor deze groep van vrouwen? Ze beboeten zonder ze een gelijkwaardig alternatief te bieden?

Wildplassen was tijdens de Gentse feesten een hot-item. Zo schrijft o.a. De Gentenaar (26/07/2005), "*Wildplassen blijft niet te stuiten*" terwijl verder in het artikel J. Delcroix, die een affiche van de anti-wildplascampagne aan zijn raam gehangen heeft, zegt: "*...blijkbaar schrikt dat niet genoeg af. Ik heb hier zelfs twee vrouwen gezien die zich tussen twee wagens neergezet hadden om een plasje te doen...*". Beginnen de vrouwelijke wildplassers zichtbaar te worden door het schrijnend tekort aan gelijkwaardig sanitair tijdens de feesten?

Het punt dat we proberen te verduidelijken blijkt ook uit de cijfers die in het rapport naar voor gebracht worden, hoewel uiteraard verdere verfijning in latere studies nodig is. Het is ook interessant om te onderzoeken waarom de wildplassende vrouwen wildplassen. Vinden ze de huidige toiletten onvoldoende? Vies? Beperkt open? Te duur? Uit gebrek aan discipline? Uit genot? Uit principe?

Het is in ieder geval simplistisch om te besluiten dat wildplassen enkel een mannenzaak is omdat vrouwen zich beter weten te verstoppen en geen zichtbaar probleem vormen. En binnen het kader van de anti-wildplas campagne is deze groep van vrouwen kwetsbaarder dan mannen, aangezien ze geen gelijkwaardige alternatieven hebben als mannen. Bovendien, een anti-wildplas campagne die gepaard gaat met een gedoogbeleid, is alles behalve effectief. "*Er zijn zo veel (mannelijke) wildplassers dat we ze niet allemaal kunnen beboeten. Het zou conflict geven*", was het antwoord van een politieagent toen hem gevraagd werd waarom de politie niets deed tegen de talrijke wildplassers in en rond de Vlasmakkt op de Gentse Feesten.

De gebruiksfrequentie van de publieke toiletten, hebben we zowel voor alle respondenten als enkel en alleen voor de Gentse vrouwen onderzocht. Uit deze cijfers blijkt dat de overgrote meerderheid van alle respondenten (72,7%) en Gentenaars (66,7%) aangeven beperkt tot frequent (1 tot >50 keer/jaar) van publieke toiletten gebruik te maken. Dat staat in contrast met de amper 26% van de respondenten die opgeeft voor een publiek toilet te kiezen wanneer ze zich in de stad bevinden en naar het toilet moeten.

Zou het kunnen dat de respondenten bij het beantwoorden van deze vraag⁷ de bezoeken aan privé toiletten, zoals Hema, C&A, Mc Donald's, ectetera meegerekend hebben als een bezoek aan publiek toilet? Of zou het kunnen dat het lage percentage van gebruik van een publiek toilet in de stad, betekent dat de vrouwen liever naar een café gaan of wildplassen dan naar een publiek toilet te gaan?

Amper 35% van de Gentenaars geven aan één of meer publieke toiletten te kennen. De top drie van bekende publieke toiletten zijn het Station Sint-Pieters (13,8%), de Zuid parking (8.6%) en de Bibliotheek (8%). Het minst bekende zijn o.m. de Raadskelder (waar al in het Chinees en Japans vertaald staat dat een toiletbezoek 30 cent kost) en de toiletten in de ondergrondse parkings van het stadscentrum. 2,3% van de Gentenaars gaven enkel herenurinoirs aan wanneer men hen vroeg welke publieke toiletten ze kenden.

Bijna alle Gentse vrouwen (97,7%) vinden het huidige aanbod aan publieke toiletten voor vrouwen onvoldoende. 95% van de Gentse vrouwen voelen zich gediscrimineerd ten opzichte van mannen die van 45 extra *high-tech* urinoirs kunnen genieten. 95% geven aan dat ze een evenwaardig sanitair verdienen als mannen en gingen akkoord met de volgende stelling: *"Als heren gratis mogen plassen, moet dat ook kunnen voor vrouwen, kinderen en gehandicapten."*

Meer dan de helft van de respondenten vinden zelf dat de vrouwen recht hebben op evenveel sanitair als mannen. Daar zijn ze niet alleen in, in nieuwe openbare gebouwen in New York bijvoorbeeld moeten voortaan dubbel zo veel toiletten voor vrouwen dan voor mannen geplaatst worden, met de argumentatie dat het toiletbezoek van vrouwen gemiddeld langer duurt dan dat van mannen (Div@zine, 20/07/2005).

Ten slotte, 77% van dames kennen het damesurinoir Lady P. niet, maar wanneer men hen vroeg of ze een soort damesurinoir op feesten zoals de Gentse feesten zien zitten, antwoorden meer dan 98% van de vrouwen volmondig "ja".

Met dit onderzoek beweren we niet volledig te zijn, noch een representatief beeld van de volledige Gentse plaspraktijken, -kennis en -attitudes weer te geven, maar we durven toch beweren dat de geschetste tendensen correct zijn. Dat is juist de sterkte van dit onderzoek, om een discussie en debat met kritische kanttekeningen aan te wakkeren bij de onderzoek(st)ers en de beleidsvoerd(st)ers. Dit onderzoek vormt de eerste steen naar het verkennen van een vergeten steeg die tot heden ontkend werd te bestaan. Het klaagt ook de misbruiken aan van privé firma's en horeca's die volgens een Perzisch gezegde *"uit het troebel water proberen te vissen"*. In De Standaard (29/07/2005) en Tijdnet (26/07/2005) lezen we dat de Gentse feesten bijna 2 miljoen bezoekers hebben aangetrokken. Reken maar eens zelf uit, bijna 2 miljoen mensen die elk minimum één keer aan de minimumprijs van 40 cent plassen. Zou het organiseren van sanitair op de Gentse feesten effectief minimum € 800.000 kosten? In deze context klopt het gezegde *"Het geld stinkt niet"*.

Als organisatrice van deze actie bedenk ik dan: zou ik niet beter mijn deeltijdse job als assistent in Geologie aan de universiteit opgeven om toiletten uit te baten?

⁷ Vraag 1 van de enquête (Bijlage 2).

8 Referenties

www.Div@zine.be, 20 juli 2005. *Meer toiletten voor vrouwen dan voor mannen*, L. OPDEWEEGH.

www.gentenaar.be, 26 juli 2005. *Wildplassen blijft niet te stuiten*, D. HERREGODTS.

www.standaard.be, 27 juli 2005. *Grenzen aan het feest*, J. DE BACKERE.

www.tijd.be, 26 juli 2005. *Gentse feesten lokken 10 percent meer bezoekers*, NAAMLOOS.

Bijlage 1

Test **GRATIS** het design-damesurinoir tijdens de Gentse Feesten

Urineren tegen bomen: wildplassende heren zijn er tuk op. Dames met wilde plasplannen zullen, omwille van hun verschillende fysiologie, niet tégen maar *rond* een boom zitten urineren.

De rol van dit design-damesurinoir **symboliseert een lege toiletrol** en is geïnspireerd op de volle toiletrol aan het *Design Museum* in Gent. De lege wc-rol verwijst naar het feit dat de dames op festivals en evenementen vaak in de kou staan als het aankomt op sanitaire voorzieningen. Knap vervelend, een lege rol in een Wc-hokje, niet? Zo

ongemakkelijk voelen dames zich vandaag *vaak*.

De openheid van deze design-toiletruimte stelt de geslotenheid van de huidige publieke toiletten voor dames in vraag. Vaak moeten de dames in de steden op zoek gaan naar een toilet, omdat ze niet voldoende zichtbaar zijn.

Met dit design-damesurinoir willen we het publiek debat over publiek sanitair voor vrouwen & mannen én wildplassen levendig houden.

Initiatief van: *Leg mijn blaas het zwijgen niet op* - Ontwerp/tekening: V. De Vis - Uitvoering: D.Van Lerberghe, Delrue & fils, B. Bashar

Deze campagne geniet de steun van: Pirus vzw, Urobel vzw, Drukkerij Drukte

De actievoerders van 'Leg mijn blaas het zwijgen niet op' streven de volgende doelen na:

1. Een aanzet geven tot een alternatieve kijk op de toiletten, meer specifiek damestoiletten. Nieuwe concepten voor herenurinoirs? En waarom zou hetzelfde niet kunnen voor dames?
2. Aandacht vragen voor nieuwe, frisse, hippe ideeën die vrouwvriendelijk zijn. Met dit ontwerp hopen we creatieve feestgangers in beweging te brengen.
3. Het breken van het taboe rond het beeld van een urinerende dame in een semi-gesloten ruimte. In het verleden werden er tijdens de Gentse Feesten urinoirs geplaatst in de vorm van een citroen (uitvoering De Muur, 1985), of een toogmodel met het gezicht naar de Feesten. In 1998 was er het initiatief van de FAM-dames, die de onevenredige plasgelegenheid voor dames tijdens festivals aanklaagden.

Het ontwerp:

Is zo bedacht dat het hoofd van de urinoirbezoekster te zien is. Waarom eigenlijk zouden urinerende dames zich meer moeten schamen dan heren, en zich verstoppen? Zouden ze zich onveiliger voelen dan heren? Indien ja, waarom zouden ze? Hier staat de beeldvorming over vrouw en vrouwenlichaam centraal. Wie dat niet wenst, kan nog steeds het gordijn dichttrekken.

Het lanceren van de vrouwenurinoirs zou de lange wachtrijen aan de toiletwagons enorm inkorten en de dames een alternatief bieden om hun plas kwijt te kunnen. Die keuze bestaat al voor de heren. Dus in dit opzicht is het design-damesurinoir opnieuw vernieuwend en grensoverschrijdend.

De plascultuur:

Het initiatief kaart een nieuwe sanitaire cultuur, ook voor vrouwen, aan. Het past perfect in het kader van de sanitaire vernieuwingen van de Stad Gent. Het project wordt daarom meegefinancierd door Pirus VZW, Urobel VZW en geniet de steun van Stad Gent en de Werkgroep Publiek Sanitair van de Stad Gent. De actievoerders van 'Leg mijn blaas het zwijgen niet op' appreciëren de Stad Gent voor haar openheid

voor de problematiek en haar aandacht voor het plascomfort van zowel de vrouwelijke als de mannelijke Feesten- gangers. Het project bevat vernieuwende en tegelijk kritische elementen, die de publieke opinie trachten te bereiken en het toiletgebeuren, zeker dat van de dames, uit de vergetput willen halen.

Wateren is voor vrouw en man een basisrecht en iets waar we allemaal dagelijks mee geconfronteerd worden. *Een overvolle blaas drukt tenslotte voor ons allen even hard en als het feest is, is het feest voor iedereen!*

Bijlage 2: vragenlijst

1. Hoe vaak gebruikt u een publiek toilet⁸?				
nooit	~1 keer per jaar ⁹	> 1 keer per jaar, aantal:		
2. Hoeveel publieke toiletten¹⁰ weet u in Gent? Welke?				
3. Vindt u bestaande toiletten¹¹ voldoende?			ja	neen
4. Ervaart u investering in urinoirs¹² voor heren discriminerend?			ja	neen
5. Meent u dat de urinoirs het wildplassen tegengaan?			ja	neen
6. Wat doet u indien u naar het toilet moet?				
publiek sanitair	café	naar huis gaan	wildplassen	andere.....
7. Hoe vaak plast u wild?				
nooit	~1 keer per jaar ¹³	> 1 keer per jaar, aantal:		

⁸ Publieke toilet definieerden we als toiletinfrastructuur die door de overheid in het publieke leven wordt aangeboden. Dit kan in parkeergarages zijn, maar ook solitaire toiletgebouwtjes of toiletten in stedelijke gebouwen (zoals dienstencentra, sporthallen, zwembaden) en toiletten in private gebouwen met openbaar karakter (bv. stations en shopping centra). De klassieke urinoirs, Quick, Hema, Mc Donalds, Hema, ect. werden in deze enquête niet als publiek toilet beschouwd.

⁹ Niet relevant. Het werd bij het coderen van de gegevens aangepast naar ≥ 1 keer en < 10 keer per jaar.

¹⁰ Bij deze vraag werden er soms hogere aantallen weergegeven dan er konden genoemd worden.

¹¹ Deze vraag werd als volgt gesteld: "Vindt u bestaande publieke toiletten voldoende?"

¹² Hier kregen de ondervragers de foto van een Gentse *high-tech* herenurinoirs te zien.

¹³ Dames die hiervoor kozen, deelden mee dat ze dat ze dit in heel uitzonderlijke omstandigheden zullen doen, indien dat het niet anders kan.

8. Vindt u dat vrouwen recht hebben op evenveel sanitaire voorzieningen als mannen?		
ja, evenveel	ja, minstens evenveel	andere
9. Wat vindt u van de huidige toiletten¹⁴?		
te duur	moeilijk te vinden	andere
niet proper	beperkte openingsuren	
10. Met welke van de volgende stellingen, tijdens volksfeesten en festivals, gaat u akkoord?		
gelijke kansen moet gerespecteerd worden en de organisators moeten voor iedereen evenveel en gelijkwaardig sanitair voorzien ¹⁵		
als heren gratis mogen plassen , moet dat ook kunnen voor vrouwen, kinderen en gehandicapten		
als het toilet betalend is voor iedereen dan moeten er ook voor heren geen gratis urinoirs voorzien worden ¹⁶		
11. Kent u het damesurinoir, Lady P.? (foto)	ja	neen
12. Zou u op festivals en volksfeesten overwegen om een soort damesurinoir¹⁷ te gebruiken?		

¹⁴ Deze vraag werd weggelaten omdat het te insinuerend en sturend was. De algemene feedback was dat de huidige toiletten te duur zijn en niet proper. Een aantal dames vonden 30 cent democratisch, maar 40 en 50 cent te duur.

¹⁵ Dit werd weggelaten aangezien dit door iedereen unaniem goed bevonden werd.

¹⁶ De dames die hiervoor kozen, vonden indien het onderhoud van de toiletten geld kost dat dit ook voor herenurinoirs moet gelden. Of voor iedereen gratis, of voor iedereen betalend. Bij de verwerking van de resultaten hebben hier geen rekening gehouden.

¹⁷ Hier werd geen onderscheid gemaakt tussen Lady P. en wat op de feesten aangeboden werd.

ja, want ¹⁸ :	het gaat snel en men moet minder lang aanschuiven ¹⁹
	het kan gratis aangeboden worden ²⁰
	het is zuinig in verbruik ²¹
	het is hygiënisch ²²
neen, omdat:	

¹⁸ Deze subvragen zijn weggelaten aangezien de meeste respondenten het urinoir gebruikt hadden en dus logischer wijze het product positief evalueerden wat betreft de subvragen. Het eenmalige gebruik was bovendien onvoldoende om het product op lange termijn te evalueren, en wie het urinoir niet had gebruikt had er geen idee over hoe ze het product moesten evalueren.

¹⁹ Na de bekendheid van het urinoir en later op de dag, waren er lange rijen aan het aanschuiven voor het urinoir. Logisch ook, aangezien het de enige gratis plaats was waar dames konden komen plassen.

²⁰ Sommigen vroegen zich terecht af of het product in de toekomst, bij uitbreiding, gratis kon aangeboden blijven.

²¹ Het urinoir was niet voorzien van wateraansluiting. Het werd fris gehouden met een soort antigeur middel. Het wc-papier werd in kleine hoeveelheden afgegeven. Sommige gebruikers weigerden toilet papier te aanvaarden. "Als we het wild doen hebben we ook geen papier bij de hand", merkte een bezoeker spottend op.

²² De vrijwilligers deden tegelijk aan sanitaire opvoeding, door de bezoekers te informeren hoe ze een urinoir moeten gebruiken. Door de bezoekers goed te informeren was onderhoud amper nodig, behalve leeg maken van de vuilbak en in totaal 5 keer uitvissen van wc-papier dat per ongeluk in het urinoir werd gegooid en op de rooster bleef. Slechts één ongelukje is er gebeurd, namelijk een kindje van ongeveer 9 jaar dat haar grote behoefde in het urinoir achter gelaten had. Achteraf bleek dat ze niet goed geïnformeerd was, hoe ze een urinoir moest gebruiken.

Bijlage 3

codering enquête

<i>vraag nr</i>	<i>variabele</i>	<i>omschrijving</i>	<i>codering</i>
1	ID	Nummer enquête	Volgnummer noteren
2	LFT	leeftijd	1 = 0- 9 jaar 2 = 10 – 19 jaar 3 = 20 – 29 jaar 4 = 30 – 39 jaar 5 = 40 – 49 jaar 6 = 50 – 59 jaar 7 = 60 – 69 jaar 8 = 70 – 79 jaar 9 = 80 jaar of meer 77 = niet ingevuld
3	POST	postcode	postcode (cijfer)
4	GENT	inwoner Gent	0 = neen 1= ja inwoners van Gent zijn personen met postcode: 9051 Afsnee 9031 Drongen 9050 Gentbrugge 9050 Ledeborg 9030 Mariakerke 9041 Oostakker 9040 St-Amandsberg 9051 St-Denijs-Westrem 9032 Wondelgem 9052 Zwijnaarde 77 = niet van toepassing/niet ingevuld

vraag nr	variabele	omschrijving	codering
5	GWC_AANT	aantal keren gebruik publieke wc (per jaar)	0 = nooit 1 = minder dan 10 keer 2 = meer dan 9, minder dan 20 keer 3 = meer dan 19, minder dan 30 keer 4 = meer dan 29, minder dan 40 keer 5 = meer dan 39, minder dan 50 keer 6 = 50 of meer dan 50 keer 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
6	K_BIB	Bibliotheek	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
7	K_PSTM	Parking St-Michiels	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
8	K_PVM	Parking Vrijdagsmarkt	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
9	K_PZ	Parking Zuid	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
10	K_RK	Raadselder	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
11	K_SZ	Shoppingcentrum Zuid	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
12	K_SD	Station Dampoort	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
13	K_SSTP	Station St-Pieters	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld

<i>vraag nr</i>	<i>variabele</i>	<i>omschrijving</i>	<i>codering</i>
14	K_VH	Vleeshuis	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
15	K_KOUT	Kouter	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
16	K_AND	Andere	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
17	K_PIS	Kent enkel pissoirs	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing/niet ingevuld
18	KWC_AANT	aantal gekende publieke wc's in Gent	aantal opschrijven (van 0 t.e.m. 10) Hier worden kennis van alleen pissoirs niet meegeteld, enkel de opgesomde (vernoemde) wc's worden als gekend gedefinieerd
19	WC_VOLD	voldoende publieke wc's	0 = neen 1 = ja 77 = niet ingevuld/niet van toepassing
20	WC_DISCR	ervaring meer mannelijke urinoirs als discriminerend voor vrouwen?	0 = neen 1 = ja 77 = niet ingevuld/niet van toepassing
21	URIN_WILDP	Urinoirs helpen tegen wildplassen	0 = neen 1 = ja 77 = niet ingevuld/niet van toepassing
22	STAD_WC	moet je soms naar de wc als je in de stad rondloopt?	0 = neen 1 = ja
23	OPLOSS_PWC	acties om naar toilet te gaan – publieke wc	0 = neen 1 = ja
24	OPLOSS_CAFE	acties om naar toilet te gaan - cafe	0 = neen 1 = ja

vraag nr	variabele	omschrijving	codering
25	OPLOSS_HUIS	acties om naar toilet te gaan - huis	0 = neen 1 = ja
26	OPLOSS_WILD	acties om naar toilet te gaan – wildplassen	0 = neen 1 = ja
27	OPLOSS_ANDE R	acties om naar toilet te gaan – andere	0 = neen 1 = ja
29	WILPL_NATUU R	Plast enkel wild in de natuur	0 = neen 1 = ja
30	WILDPL_AANT	aantal keren wildplassen (per jaar)	0 = nooit 1 = één keer 2 = meer dan 1, minder dan 10 keer 3 = meer dan 9, minder dan 20 keer 4 = meer dan 19, minder dan 30 keer 5 = meer dan 29, minder dan 40 keer 6 = meer dan 39, minder dan 50 keer 7 = 50 of meer dan 50 keer 77 = niet van toepassing (hier horen ook de personen bij die bij WILDPL_NATUUR ja geantwoord hebben)
31	RECHT_VR	hoeveel recht hebben vrouwen op gratis sanitaire voorzieningen	1 = evenveel recht 2 = minstens evenveel recht 3 = meer recht 77 = niet ingevuld
32	GRATIS	als mannen gratis, anderen ook gratis	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing
33	LADYP	kennis lady P	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing
34	GEBRUIK_URI N	zou u gebruik maken indien aanwezig?	0 = neen 1 = ja 77 = niet van toepassing